

4.4 BJØRN FONGAARD: KVARTTONEKOMPOSISJONER

I starten av prosjektet lette jeg etter verker som benyttet kvartttoner. Enten i form av tonal utvidelse i nye klasser, som effekter eller som altereringer av intonasjon. I den forbindelse tok jeg blant annet utgangspunkt i den norske mikrotonale pioneren Bjørn Fongaard. Han skrev avhandlinger på 50- og 60- tallet om harmonikk og nye klassifiseringer. Han utviklet en kvarttonegitar og jobbet med tanken om enda større oppdelinger av oktaven. En del verker var tilgjengelig på Norsk musikkinformasjon og en del verker ble gjort tilgjengelig gjennom hans datter Lis Fongaard, i private kilder.

Dette resulterte i en konsert i regi av Ny musikk Oslo våren 2005 der jeg sammen med gitarist Anders Førre og bariton Bård Bratlie fremførte noen av Bjørn Fongaards verker. Anders fikk låne gitaren til Bjørn Fongaard og fikk etter hvert laget seg en kopi. Vi fremførte to verker skrevet for mikrotonal gitar og slagverk. Jeg overførte en del verker til kvarttonemarimbaen og kvarttonevibrafonen i løpet av høsten 2004 og våren 2005 og dette materialet ble en sentral del av prosjektet i startfasen. Verker som "Refleksjon", der jeg samtidig med å spille marimbaen deklamerte tekst, var nytt for meg. "Improvisasjoner" med grafisk partitur brukte jeg bevisst som en start på å spille på instrumentet uavhengig av tonehøyder, men med rammer i omfang og karakter. "Invensjonene" ble mine første små stykker der jeg forholdt meg til instrumentet som et tonalt instrument. Gjennom dette startet jeg en refleksjon om notasjon og notelesning, samt å beherske instrumentet til å formidle musikk.

Stykke for "kvarttoneinstrument og slagverk" kom til litt senere høsten 2005. Lis Fongaard kom til meg med et lite verk hun hadde funnet i bankboksen til sin far. Det het: "Stykke for kvarttoneinstrument og slagverk" laget i 1964. På noten sto det: "for xylofon, orgel eller lignende". Dette var supert! Kanskje første stykket skrevet for et kvarttonestemt slagverkinstrument? Men så vidt meg bekjent fantes ikke instrumentet. Kjell Samkopf og jeg fremførte verket januar 2006 på NMH: Det første verket, når jeg avduket prototyp 2.0 av marimbaen. Stykket ble også fremført når Jan Fredrik Christensen debuterte på kvarttonetrompet på Ultimafestivalen i oktober 07 for kvarttonemarimba, kvarttonetrompet og slagverk.

Jeg presenterte "Invensjonene" for Brian Ferneyhough på UNM 2003. Han responderte umiddelbart på at dette ville han delta i. Hans første møte med Bjørn Fongaard var i Nederland på 60- tallet og Bjørn Fongaard hadde vært særdeles positiv til hans musikk når ingen andre hadde vært det. Brian Ferneyhough skulle skrive for kvarttonevibrafon og kvarttonegitar til en minnekonsert om Bjørn Fongaard, men av personlige grunner ble ikke dette gjennomført. Brian Ferneyhough brukte derimot kvarttonevibrafon i operaen som han avsluttet i 2006.

Disse verkene har jeg fremført på mange konserter. De er mitt første møte med kvarttonetonalitet på instrumentet. De er interessante i musikkhistorisk sammenheng, og en inspirasjonskilde for komponister og utøvere i den eksperimentelle musikken.

Sideshift